

Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta 2025-2028, päivitys v. 2026

Tupakkalain mukainen valvonta

Tupakkalain mukaisen valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet mm. tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Tupakkalain tavoite tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppumisesta on näkynyt tarpeena tiukentaa tupakkalainsäädäntöä. Toisaalta esiin on noussut myös tarve tupakkalain soveltamisalan laajentamiselle, kun uusia tuotteita tulee markkinoille. Valvontatarve tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta onkin lisääntynyt. Valvottavia tuotteita tupakkatuotteiden lisäksi ovat sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nesteet sekä poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet, kuten yrttisavukkeet. Vaatimus jäljitettävyyden ja turvaominaisuusmerkinnöistä laajeni kaikkiin tupakkatuotteisiin toukokuussa 2024.

Valvonnan toimintaympäristöön ovat tuoneet muutoksia myös tupakkatuotteiden ympäristövaikutukset ja niitä koskeva sääntely. Markkinointikiellon valvonnan osalta toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina markkinoinnin siirryttyä enenevässä määrin verkkoon ja sosiaalisen median alustoille.

Savuttomia nikotiinituotteita koskeva tupakkalain muutos tuli voimaan 2025. Laki sisältää myös useita siirtymäaikoja eri säännöksille. Näiden ns. nikotiinipussien saamisella tupakkalain piiriin pyritään ehkäisemään nuorisokäyttöä. Lakimuutos saattaa savuttomat nikotiinituotteet valvonnan piiriin sekä säätelee muiden tupakkalain tuotteiden tavoin mm. niiden myyntilupia, etämyyntiä, ainesosia ja pakkauksia. Savuttomien nikotiinituotteiden tuotevalvonta on yksi valvontakauden painopisteistä. Lisäksi tupakointikieltojen toimeenpanoa koskeva sääntely ja hallussapitoa koskeva sääntely on laajentunut. Jatkossa alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai tupakan vastikkeita. Tupakkalain valvonnan toimintaympäristön muutokset jatkunevat valvontaohjelmakaudella.

Liite 3a

Tupakkalain valvonnassa voidaan käyttää kulloinkin vaikuttavinta ja tarkoituksenmukaisinta valvonnan muotoa. Valvonnan tarkoituksena kokonaisuudessaan on varmistaa, että tupakkalaissa tarkoitettussa toiminnassa noudatetaan lainsäädäntöä.

Valvontakauden painopistealueet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Painopisteet määritellään valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa vuosille 2025-2028. Painopisteissä on valvontaohjelmakaudelle huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema vaikuttava valvonta ja ydintehtävät.

Tupakkalain valvontaohjelmakauden 2025 - 2028 painopisteet ovat:

1. Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta
2. Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa
3. Etämyyntikiellon valvonta
4. Markkinointikiellon valvonta
5. Ehkäisevä päihdetyö yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa

Valvontayksikön painopisteiden valvontaa valvontaohjelmakauden aikana kuvaillaan liitteenä olevassa taulukossa 3 b.

Valvontakohdetyypit

Valvontasuunnitelmaan kirjataan tupakkalain mukainen säännöllinen valvonta, joka on mahdollista suunnitella etukäteen.

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi:

- tupakointitilalliset ravintolat
- tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntipaikat
- tupakkatuotteiden tukkumyyntipaikat

Lisäksi muun valvonnan yhteydessä valvotaan tupakointikieltoja huoneistokohteissa, missä tupakointi on kielletty ja EU-uimarannoilla. Tupakkalain valvonta näissä kohteissa ei ole kuitenkaan suunnitelmallista valvontaa eikä siitä peritä erillistä maksua. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys

Tupakkalain mukaisten kohteiden riskinarviointipohja on otettu käyttöön v. 2025 aikana. Kohteiden riskinarviointia tarkennetaan valvontakaudella kohdekohtaisesti. Valvontakauden alussa otetaan käyttöön riskinarviointiperusteet, joiden mukaan kohteet luokitellaan ja riskinarviointia tarkistetaan aina uuden kohteen aloittaessa ja tarkastuskäynneillä.

Riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä kussakin kohteessa ovat esimerkiksi:

- Valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- Omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat)
- Toimintaympäristössä tunnistetut muut riskit, kuten kohteen läheisyys johonkin alaikäisten suosimiin paikkoihin

Tarkastus

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisia mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Tupakkalain toteutumisen valvontaa voidaan tehdä omina tarkastuksinaan tai samalla kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Mm.

Liite 3a

elintarvikehuoneistoihin kohdistuvan tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella. Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perusteltua tehdä havainnot tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Tupakkalain mukainen tarkastus sisältää seuraavat arvioitavat asiat:

Vähittäismyyntipaikan valvontakäynnillä tarkastettavia asioita ovat

- myyntiä ja myyntilupaa koskevat yleiset asiat,
- omavalvontasuunnitelma
 - vaatimuksenmukaisuus,
 - saatavuus ja
 - työntekijöiden perehdytys
- Myyntipiste
 - Myyntipisteen jatkuva valvonta
 - myyntikieltoilmoitus ja sen esilläpito
 - tuotteiden sijoittelu myyntipisteessä
 - kuvasto ja luettelo
- Tupakkatuotteet
 - Tupakkatuotteiden ominaisuuksien lainmukaisuus
 - Tupakkatuotteista tehdyt ilmoitukset
 - Savukkeen ulkoasu
- Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ja niiden merkinnät
- Savuttomat nikotiinituotteet
- Sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet
 - nikotiininesteen myynti
 - nikotiininestettä sisältävän sähkösavukkeen tai täyttösäiliön koko
 - nesteiden ominaisuuksien lainmukaisuus
 - sähkösavukelaitteista ja nesteistä tehdyt ilmoitukset

Liite 3a

- täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu
- Sähkösavukkeiden ja nesteiden vähittäismyyntipakkaukset ja niiden merkinnät
- Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden myynti ja vähittäismyyntipakkausten vaatimuksenmukaisuus
- Muut kiellot ja rajoitukset
 - myyntikiellot
 - etämyyntikielto
 - automaattisten myyntilaitteiden kielto
 - hintahyvityksen kielto
 - markkinointikielto
 - tukkumyynnin rajoitukset
- laittoman kaupan ehkäiseminen'
 - tunnistekoodit
 - jäljitettävyyssjärjestelmän mukaiset kirjaukset
- Jätelain mukaiset kertakäyttömuovituotteita koskevat merkinnät

Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonnassa tarkastettavat asiat

- sisätilat ja niiden savuttomuus
- ulkotilojen savuttomuus
- tupakointitilan tarkastus
 - tupakointilan hyväksyntä ja rakenne
 - käytön vaatimukset
 - tupakointilassa työskentelyä koskevat vaatimukset
 - ilmanvaihto
 - ravitsemisliikkeen tupakointilan käyttö ja valvonta
 - ravitsemistilan tupakointilan merkinnät
- omavalvonta
 - tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonta toimijan toimesta
 - tupakointitilan ilmanvaihdon tarkastaminen ja kirjaaminen
 - omavalvontasuunnitelma
- Tupakointikielto-opasteet

Tupakkalain mukaiset suunnitellut tarkastukset

Vuodelle 2026 on suunniteltu 56 suunnitelmallisen valvonnan tarkastusta. Tämän lisäksi on arvioitu tehtävän uusintatarkastuksia hieman yli 15 % eli noin 10 kpl.

Tarkastukset kohdentuvat seuraavasti:

	Kohteiden lukumäärä	Suunniteltuja tarkastuksia (kpl)			
		2025	2026	2027	2028
Tupakanmyynnin valvonta	106	48	56	27	61
Tupakointitilojen tarkastukset	8	3	3	2	1
Yhteensä	114	51	59	29	62

Suunnitelmallisen tarkastustoiminnan tarkka kohdentuminen ja tarkastustiheys selviävät käytössä olevasta kohdekohtaisesta tarkastussuunnitelmasta. Tarkastussuunnitelma on saatavissa ympäristötoimesta.

Näytteenotto

Tupakointikieltoja tai –rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun tai höyryn kulkeutumista voidaan lisäksi selvittää merkkiainetutkimuksella tai muulla soveltuvalla menetelmällä. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja –rajoitusten valvonnassa on edelleen käyttökelpoisin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin.

Näytteenotto on mahdollista, mutta ei tavallista. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto sekä näytteiden tutkiminen arvioidaan tapauskohtaisesti valvontakohteiden yhteydessä. Lisäksi Valvira saattaa tehdä näytteenottopyyntöjä kunnalle yksittäistapauksissa, näihin liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

Tupakkalain mukainen suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristötoimi tekee myös muuta tehtävänänsä olevaa tupakkalain tarkoittamaa valvontaa. Usein suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä usein niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Suunnitelman ulkopuolista valvontaa ovat esimerkiksi:

- valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esilläpito- tai tupakointikieltojen rikkomista
- vähittäismyyntilupahakemusten käsittely
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely
- toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana

Tupakkalain mukaiseen valvontaan käytettävä työaika ja voimavarojen riittävyys

Oheisessa taulukossa on arvioitu tupakkalain mukaiseen valvontaan käytettävän työajan jakautumista v. 2026:

TEHTÄVÄT	Työajan käyttö
Suunnitelman ulkopuolinen valvonta <ul style="list-style-type: none"> • tupakan myyntilupien käsittelyt • toimijan vaihtumiset • yhteydenottojen perusteella tehtävät tarkastukset • asuntoyhteisöjen tupakointikieltoja koskevien hakemusten käsittely 	0,3 htv
Suunnitelmallinen valvonta (tarkastukset ja näytteenotto, sis. tarkastusmatkoihin käytettävä aika), huomioitu myös uusintatarkastukset (n. 10 % suunnitelmallisista tarkastuksista)	0,4 htv
Hallinnollinen ja muu valvontaa tukeva työ	0,10 htv

Liite 3a

<ul style="list-style-type: none">• valvonnan suunnittelu• lainsäädäntöön, keskusviranomaisen tiedotteisiin ja ajankohtaiskirjeisiin tutustuminen• kouluttautuminen• kuntayhteistyö ja yhteistoiminnan kehittäminen• laadunhallintatyö• valvontakohteiden tietojen ajantasaisien tietojen ylläpito• omat www-sivut ja tiedottaminen• neuvonta	
YHTEENSÄ	0,8 htv

Tupakkalain mukaiseen valvontaan arvioidaan tarvittavan 0,8 henkilötyövuotta (htv): Kun kesäharjoittelijoiden työpanos huomioidaan, lähes tämä työpanos on valvontaan myös käytettävissä.

Lääkelain mukainen valvonta

Lääkelain mukaista valvontaa eli nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkojen valvontaa toteutetaan lääkelain mukaisten hakemusten johdosta tehtävillä päätöksillä ja yhteydenottojen ja epäilyn perusteella. Toimijan vaihtuminen käsitellään uutena lupahakemuksena

Valvonnan yhteydessä tarkastetaan, että myyntiolosuhteet vastaavat myyntiluvassa mainittuja olosuhteita.

Suunnitelmallisen valvonnan vaatimus ei koske lääkelain mukaista valvontaa.